

IBDIS
This publication has been supported by the
Ministry of Culture of the Czech Republic

We know
books
MINISTERSTVO
KULTURY

Acest volum a fost publicat cu sprijinul
Ministerului Culturii din Republica Cehă

© Editura EIKON
Editura Eikon este acreditată de **Consiliul
Național al Cercetării Științifice (CNCS)**
București, Calea Giulești 333, sector 6
cod poștal 031310, România

Difuzare / distribuție carte: 021 348 14 74
0733 131 145, 0728 084 802
difuzare@edituraeikon.ro
Redacția: 021 348 14 74
0728 084 802, 0733 131 145
contact@edituraeikon.ro
www.librariaeikon.ro

ISBN 978-606-49-1561-0

Corector: Larisa Pleșca
DTP: Ada Atănăsoaei
Coperta: Rora Paliga
Editor: Valentin Ajder

KAREL și JOSEF ČAPEK

Din viața insectelor

Jocul fatal al iubirii

Traducere din limba cehă de Doinița Ștefania Pană și Andrei Săndulescu

E I K O N

București, 2025

În aceeași serie au apărut:

Război cu salamandrele

Fabrica de absolut

Krakatit

Cartea apocrifelor

Viața și opera compozitorului Foltýn

O viață obișnuită

Cuprins

Din viața insectelor

- 6 Prefață
11 Personajele
15 Uvertură
19 Actul I: Fluturii
36 Actul II: Prădătorii
57 Actul III: Furnicile
76 Epilog: Viața și Moartea
84 Supliment pentru regizor

Jocul fatal al iubirii

- 89 Personaje
93 Prolog
98 Scena 1
100 Scena 2
102 Scena 3
104 Scena 4
105 Scena 5
107 Scena 6
109 Scena 7
112 Scena 8
113 Scena 9
115 Scena 10
117 Scena 11
119 Scena 12
123 Scena 13
124 Scena 14
127 Scena 15
129 Scena 16
132 Scena 17
134 Scena 18
135 Scena 19

LBRIS

We know
books

KAREL și JOSEF ČAPEK

Din viața insectelor

Traducere din limba cehă de Doinița Ștefania Pană

UVERTURĂ

Un luminiș verde dintr-o pădure.

VAGABONDUL (*iese din culise, se împiedică și cade*): Haha, haha, hahaha, ce hazliu, nu-i așa? Nu-i nimic. Nu trebuie să râdeți, nu m-am lovit.

(Se sprijină în coate.) V-v-voi credeți că sunt beat? Ei bine, nu. Totuși, mă voi întinde. Ați văzut cât de drept am căzut? Ca un copac. Ca un erou. Am executat... căderea... unui om. Ce spectacol!

(Se așază.) Nu, nu m-am clătinat. Eu nu, dar toți ceilalți sunt beți, totul se învârte, din nou și din nou – Haha, ajunge, m-am săturat.

(Se uită în jur.) Și ce? Totul se învârte în jurul meu. Întreg pământul. Întreg universul. Cam prea multă onoare pentru mine. *(Își îndreaptă hainele.)* Iertați-mi ținuta, nu sunt îmbrăcat ca să fiu centrul armoniei sferelor. *(Aruncă șapca pe jos.)* Așadar, asta e centrul. Învrte-te, lume, în jurul șepcii mele, nu se poate mai bine. De fapt, unde rămăsesem? Aha, da. Am căzut sub propria cruce. Și tu credeai că-s beat, florico? Veronico, nebuno, nu te umfla așa în pene cu sobrietatea ta! Frunzele tale, Veronico, se pun pe rană; așteaptă, nebuno, o să-mi pun inima în tine. Nu zic că nu-s beat; dar dacă aș avea rădăcini, ca tine, n-aș mai hoinări prin lume ca un vagabond. Așa e. Dacă nu hoinăream, nu puteam ști atâtea. Am trăit și marele război², știam latina, iar acum știu totul. Știu să lucrez cu lopata în bălegar, să mătur străzi, să păzesc,

---

2 „Marele Război” – formulă folosită cu referire la Primul Război Mondial. (n. tr.)

să torn bere și orice altceva. Adică, tot ce refuză ceilalți să facă. Acum vedeți cine sunt. Unde rămăsesem?

Aha, știu. Da, eu sunt, oriunde mă duc lumea o seduc. Sunt totuși om. Nimeni nu-mi spune altfel. Îmi spun „măi, omule, revino-ți”, sau „omule, curăță, fă, adu-mi asta”, sau „trage, omule!” Și nu mă simt jignit, sunt om. Dacă i-aș spune cuiva „omule, dă-mi un bănuț”, s-ar simți jignit. Dacă nu-i place, bine, îl consider un fluture sau un scarbeu, sau o furnică, sau ce vrea. Până la urmă, pentru mine e totuna, om sau insectă. Nu vreau să corectez pe nimeni, nici vreo insectă, nici vreun om. Eu doar privesc.

Eu doar privesc. Dacă aș avea o rădăcină sau un bulb în pământ, aș privi spre cer! (Îngenunchează.) Până la moarte, aș privi doar cerul! (Se ridică.) Fiind însă om, trebuie să mă uit la oameni. (Se uită în jur.) Și-i văd.

PEDANTUL (aleargă pe scenă cu o plasă): Haha, oho, hoho, ha, haha! Ah, ce exemplare superbe! Iris! Clythia! Fluturi peste fluturi! Haha, ce splendoare! Oho, oh, ehe, stai! Te-am prins! Ah, s-au dus! Haha, atenție, liniște, șșș, încet, încet, liniște, eh, eh, eh, eh, încet, încet, aha, oho, ho, atenție, atenție, hop! Oho, oh, hoho.

VAGABONDUL: Hei, de ce prinzi fluturi? Vă salut cu respect, domnule.

PEDANTUL: Liniște, liniște! Nu vă mișcați! Sunt pe tine! Fluturi. Fluturi. Nymphalidae. Atenție, nu te mișca! Se așază pe tot ce miroase: noroi, fecale, cadavre. Atenție, se așază pe tine. Oh, oho, ohoho, eh!

VAGABONDUL: Lasă-i, se joacă.

PEDANTUL: Se joacă? Jocul e doar preludiul împerecherii. Haha, e sezonul împerecherii! Masculul urmărește femela, logodnica fuge, îl ademenește, îl ispitește, el o mângâie cu antenele, obosește, ea zboară mai departe, apare altul, mai puternic, mai voinic, femela fuge, ademenește și ispitește, iubitul o urmează, aha, aha! Înțelegeți? Asta este

legea naturii; eterna luptă a iubirii; eterna logodnă; eternul sex! Pst, pst, liniște!

VAGABONDUL: Și ce faci cu ei când îi prinzi?

PEDANTUL: Cum adică? Fluturile trebuie să fie identificat, datat și inclus în colecție. Dar să nu ștergeți polenul! Plasa să fie din țesătură fină! Fluturile se omoară cu grijă, printr-o apăsare scurtă pe torace! Și înfipt într-un ac! Și întins cu benzi de hârtie! Și așezat în colecție, bine uscat! Să fie ferit de praf și de molii! Să se pună în dulap un burete cu cianură!

VAGABONDUL: Și de ce toate astea?

PEDANTUL: Din dragoste pentru natură. Măi, tu nu iubești natura! Haha, atenție, atenție, liniște, eh, eh! Nu scapi de mine, hehe, oh, hoho, eh, eh, eh! (Se îndepărtează.)

VAGABONDUL:

Eterna logodnă, eterna iubire,
da, așa este; un sezon de plăcere,
cum spune și pedantul. Iertați-mă,
eu, beat? Dar văd limpede,
totul e dublu, totul e repede,
acolo, aici, aici, acolo și pretutindeni,
totul e pereche. Nori, muște, copaci,
toți se îmbrățișează, se alintă, se lingușesc, se excită și se urmăresc,
păsările din copaci – vă văd, vă văd,
văd totul! Și voi doi, acolo în umbră,
vă împlețiți degetele, luptați, fierbinți și tăcuți,
nimeni nu crede că pot vedea de aici.

Aceasta este împerecherea eternă. Faceți ce vreți,

Beat sunt, dar cuminte.

(Își acoperă ochii.)

Nu văd nimic.

Faceți ce doriți. Când îmi voi descoperi ochii, voi țipa.

(Întuneric.)

Totul vrea să fie pereche, doar tu, care rătăcești pe întuneric,

singur, singur, singur, pe drumul sinuos,
 degeaba, degeaba, degeaba și-ai întinde ambele mâini
 în goana iubirii. Destul. Și vă iubiți,
 vă felicit pentru asta, e un lucru bun.
 Și ordinea înțeleaptă a naturii, cum zicea și pedantul.
 Totul trebuie să fie pereche. Văd o frumoasă
 grădină a iubirii, împodobită cu flori,
 (*Cortina din spate se ridică.*)
 unde perechi tinere, cupluri gingașe,
 fluturi purtați de vântul iubirii,
 zboară fericiți, jucăuși,
 fără sfârșit, în eterna logodnă.
 Totul vrea să fie în pereche.
 (*Își deschide ochii.*)
 (*Scena se luminează.*)
 Unde sunt?

ACTUL I: Fluturii

*Un spațiu azuriu, strălucitor, presărat cu flori și perne de batic. Oglinzi,
 o masă pe care sunt pregătite pahare multicolore cu băuturi reci și paie
 de băut. Scaune înalte de bar.*

VAGABONDUL (*se freacă la ochi și se uită în jur*): Hei, frumusețea
 frumuseții! Până la urmă e ca... e ca în paradis! Niciun pictor n-ar
 putea reda așa ceva! Și ce aromă!

(*CLYTHIA intră în scenă râzând.*)

OTAKAR (*o urmărește*): Te iubesc, Clythia!

(*CLYTHIA fuge râzând. Otakar o urmează.*)

VAGABONDUL: Fluturi. Aha, fluturi. Se joacă. Aș fi privit toate
 acestea dacă nu aș fi fost atât de... (*Își curăță hainele*). Și ce, lasă-i să
 mă dea afară, eu mă întind aici. (*Adună pernele.*) Mă întind. Cred că
 o să mă întind. (*Își așterne culcușul în avanscenă.*) Și, dacă nu ne place,
 închidem ochii și ne desfătăm. (*Se întinde.*) Așa.

(*Intră FELIX.*)

FELIX: Unde e Iris? Am văzut-o sorbind parfumul florilor. Iris! Iris!
 De-aș putea măcar să găsesc o rimă pentru tine! (*Se așază pe perne.*)
 „Frumoasă Iris, ce pură flacăra...” Oh, nu. Altceva: „amorul mi-a îm-
 brăcat inima-n armură pură”. Armură – pură, rimă rară... Ceva teribil
 de disperat ar fi trebuit să o preceadă, bulversare, durere și moarte,
 apoi brusca întorsătură de frază: „amorul mi-a îmbrăcat inima-n
 armură pură, insufflându-mi putere îngerească – Iris, Iris, Iris!” Ar

merge... Dar unde-i Iris? Cum de mai poate fi cu acel Victor, oh!
„Oare surâsul triumfal va fi arar amar pe buzele-ți divine, Iris, când
voi estompa trăsătura dureroasă?” Voi face o elegie, în alexandrini
obișnuiți, până ce voi fi dezamăgit. Oh, sortită-i e poetului durerea.

(Se aude un râset în spatele scenei.)

FELIX: Asta-i Iris.

*(Cu spatele la intrare, imaginea unei delicate tristeți ce-și sprijină capul
în palme. Intră IRIS, iar după ea VICTOR.)*

IRIS: Felix, băiete, ești singur? Și atât de trist?

FELIX *(se întoarce)*: Tu, Iris? Ah! Habar n-aveam...

IRIS: De ce nu te joci afară? Sunt multe fete acolo!

FELIX *(sare)*: Iris, să știi că... nu mă prea interesează.

IRIS: Oh, săracu' de tine! De ce nu?

VICTOR: Încă nu?

FELIX: Nu, deja nu.

IRIS *(se așază înapoi pe perne)*: Auzi, Victor? Și mi-o spune așa, în
față! Ia vino-ncoa, domnule nepoliticos, stai jos aici, mai aproape, și
mai aproape! Ia spune, iubel, nu te mai interesează femeile?

FELIX: Nu. M-am săturat de ele.

IRIS *(suspină teatral)*: Oh, voi bărbații, ce cinici sunteți! Doar să vă
bucurați, să vă bucurați cât de mult puteți, iar apoi să spuneți „m-am
săturat de ele”. Ce groaznic e să fii femeie!

VICTOR: De ce?

IRIS: Noi nu ne săturăm niciodată. Ce trecut ai, Felix! Când ai iubit
pentru prima dată?

FELIX: Nu mai știu, acum mult timp. Și nici măcar nu a fost prima
dată. Eram în liceu pe-atunci...

VICTOR: Aha, erai încă omidă, o omidă verde care înfulecă frunze.

IRIS: Felix, era brunetă? Era frumoasă?

FELIX: Frumoasă ca ziua, ca azurul cerului, ca...

IRIS: ... ca cine? Repede.

FELIX: Frumoasă ca tine.

IRIS: Felix, dragule, te-a iubit?

FELIX: Nu știu. N-am vorbit niciodată cu ea.

IRIS: Pentru numele lui Dumnezeu, dar ce făceai?

FELIX: O priveam de departe...

VICTOR: ... stând pe o frunză verde...

FELIX: ... scriind poezii, scrisori, primul roman...

VICTOR: Senzațional, de câte frunze are nevoie o asemenea omidă!

IRIS: Ești un nesuferit, Victor! Uite, Felix are ochii plini de lacrimi.
Nu-i așa că e adorabil?

VICTOR: Lacrimi? Urdorile îi fac ochii să lăcrimeze. Și totuși ce
poate vedea...

IRIS: Fugi de-aici! Felix, chiar nu vezi nimic?

FELIX: Nu este adevărat că am lacrimi în ochi. Pe onoarea mea!

IRIS: Uită-te-ncoa, privește-mă-n ochi, repede!

VICTOR: Unu, două, trei, patru... Știam că nu durează mult.

IRIS *(râde)*: Repede, Felix, cum sunt ochii mei?

FELIX: Albastru azur.

IRIS: Ei, na, căprui. Cineva-mi spunea că ar fi aurii... Nu-mi plac
ochii albaștri. Sunt atât de reci, atât de lipsiți de pasiune. Adevărat,
sărmana Clythia are ochii albaștri. Îți plac ochii ei, Felix?

FELIX: Clythia? Nu știu. Da, are ochi frumoși.

IRIS: Haide, până la urmă are niște picioare atât de subțiri! Oh, cât
de mult vă înșelați în privința femeilor, voi, poeții!

VICTOR: Ai citit ultima poezie a lui Felix? *(Scoate un caiet din bu-
zunar.)* A fost publicată în almanahul *Primăvara*.

IRIS: Repede, citește-mi-o!

FELIX: Nu, nu te las să o citești! *(Vrea să se ridice.)* E slabă! E veche!
Am depășit etapa aia acum mult timp!

IRIS *(il reține)*: Fii cuminte, Felix!

VICTOR: Se numește „Eterna cădere”.

FELIX *(acoperindu-și urechile)*: Dar nu vreau să o citești!

VICTOR *(citește cu emfază)*:

„Doar jos, jos mă îndrept,